

וַיִּשְׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאָדוֹן לְכָל-בֵּיתוֹ וּמַשְׁלָל
בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ַּמֵּהָרֹוּ וְעָלוּ אֶל-אָבִי וַאֲמַרְתֶּם
אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לְאָדוֹן
לְכָל-מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל-תַּעֲמֹד: ַּוַיִּשְׁבַּת
בְּאֶרֶץ-גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי וּבָנֶיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ
וְצִאֲנֶךָ וּבְקָרְךָ וּכְל־אֲשֶׁר-לְךָ: ַּוּכְל־כְּלִיתִי אֶתְךָ
נָשָׁם כִּי-עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים רָעֵב פְּנֵי-תוֹרֵשׁ אֶתְּךָ
וּבֵיתְךָ וּכְל־אֲשֶׁר-לְךָ: ַּוְהֵנָּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינַי
אָחִי בְנִימִין כִּי-פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם: ַּוְהִגַּדְתֶּם
לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר
רְאִיתֶם וּמִהֲרַתֶּם וְהוֹרְדֶתֶם אֶת-אָבִי הֵנָּה: ַּוַיִּפֹּל
עַל-צוּאְרָיו בְּנִימִן-אָחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵימָן בָּכָה עַל-
צוּאְרָיו: ַּוַיִּנְשָׁק לְכָל-אָחִיו וַיִּבֶךְ עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי
כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ: ַּוְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעְיָה

תו"א (יב) והנה עיניכם. מגילה טז: (יד) ויפול על צוארי בנימין. מגילה טז

רש"י

(ח) לאב. לחצר ולפטרונו: (ט) ועלו אל אבי. ארץ ישראל גזרה מכל הארצות: (יא) פן תורש. דלמא תממסכן. לשון מורש ומעשיר: (יב) והנה עיניכם רואות. ככבודי ושאיני אחיכם שאני מהול ככם. ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקדש (ב"ר): ועיני אחי בנימין. השוה את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שגחה על בנימין אחי שהרי לא היה במכירתו כך אין בלבי שגחה עליכם

העמק דבר

כי האלהים. ואמר עוד וישימני וגו'. אפי' היחס שולחם אותי בכיון למצרים בשביל כך, לא היה אפשר להגיע לגדולה זו להיות לאב וגו', ולאדון לבב ביתו. נכנעים לדעתו. ואין הפי' כאן כמו אדון על עבדיו, אלא כמו המכונה בכבוד בשם אדון כמ"ש לעיל כ"ז כ"ט: ומושג בבב' ארץ מצרים. השמורות עליהם לעשות בהם כרצונו. ומש"ה לא כתיב ולמושל בכל ארץ מצרים,

וְשׁוֹנֵי לְאָב
וְסָקוּ לְוָת
לְוָתִי לְאָב
וְתוֹרְדֵי וְכִי
וְאֶנֶשׁ בֵּין
מִמְלִיל עַו
יֵת אָבִא
טו וְנִשְׁיָק

(מגילה ט
בחלקו של
של יוסף ו
ולכך עשו
רמו רק ו
זוכה ולו

משום ד
בהוראה
אדון מו
הוכיחו
השגחה
לפניהם
כמשמנו
ומוכרי
עין יט
אנשי
אינו ו
את כו
רק ס
ואחיו.
שהמו
אותם
באר
ארץ
כאן
יוסף
לעיל

לֵאמֹר בָּאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּיטֹב בְּעֵינָיו פְּרֹעָה וּבְעֵינָיו
 עֲבָדָיו: ^י וַיֹּאמֶר פְּרֹעָה אֶל-יוֹסֵף אָמַר אֶל-אֲחֵיךָ
 זֹאת עָשׂוּ טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם וּלְכוּ-בָאוּ אֶרְצָה
 בְּנֵעֵן: ^י וּקְחוּ אֶת-אֲבִיכֶם וְאֶת-בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלַי
 וְאֶתְנֶה לָכֶם אֶת-טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶכְלוּ אֶת-חֶלֶב
 הָאָרֶץ: ^י וְאֶתְהָ צְוִיתָהּ זֹאת עָשׂוּ קְחוּ-לָכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם עֲגָלוֹת לְטַפְּכֶם וּלְנִשְׁיֹכֶם וּנְשֵׂאתֶם אֶת-
 אֲבִיכֶם וּבָאתֶם: ^כ וְעֵינֹכֶם אֶל-תְּהִם עַל-כְּלִיכֶם
 כִּי-טוֹב כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא: ^{כא} וַיַּעֲשׂוּ-כֵן

בית פך
 פרעה י
 דבנען:
 ארעא
 מארעא
 לא תח

(יז) טענ
 (ישעיה י
 שהבין שה
 דרך החמ
 הילכו דו
 הפי כאן
 עה"מ:)
 פרעה אי
 זאת עשו
 ונשיכם וי
 ואתנה לכו
 צויתה אי
 ליקח עגל
 יד בהון י
 הרי יוסף
 אלא כך ה
 רשמו וי
 להכריחם
 היה יכול
 וע"כ יבא
 ויהיו ענ
 שישובו גם

תגמלו זאת
 דחמי"ג
 שגלו חממי
 הוא החלמי
 פי" ומה יה
 מכוונה בשם

ומה אנו
 להר
 לימיק, ופי

(יז) טענו את בעירכם. תבואה: (יח) את טוב ארץ מצרים. ארץ גושן. ניבא ואינו יודע
 מה ניבא סופס לעשותה כמנולה שאין בה דגים: חלב הארץ. כל חלב לשון מיטב הוא:
 (יט) ואתה צויתה. מפי לומר להם: זאת עשו. כך אמור להם שברשותי הוא:

העמק דבר

(טז) באו אחי יוסף. דמחלה כששמעו שהוא
 שאל העוד אבי חי, היו סבורים שהמה מיודעיו
 וקרוביו ויודעים משלום אביו בארץ כנען, אבל
 אח"כ שמעו כי אחיו המה: וייטב בעיני פרעה
 ובעיני עבדיו. לא נתבאר מה זה שמחה להם
 בחברת אחי יוסף, והנראה שהשכילו כי בלי ספק
 שהמה דומים בחכמה מעט או הרבה ליוסף,
 ויליחו את המדינה בחכמה כמו יוסף (א):

הרחב דבר

(א) וחז"ל הבינו ג"כ כך, שאמרו ב"ר פ' מקץ ובפ' זו ראה בנות ויאשרוהו אלו אחי יוסף שנאמר והקול נשמע
 בית פרעה וגו', ואינו מבוחר הא שנאמרו בית פרעה בשם בנות. אבל הענין דכמו שהזכר לאב מיקרי
 כן, על שם פעולת בנין שהזכר בונה משפחת בית אביו, והנקבה נקראת בת ועיקר המלה הוא בנת, כמו בלשון
 ארמיית נקרא זכר בר והנקבה ברת, כך בלה"ק נקראת הנקבה בנת, והרליה דברבים נקראו בנות, והוא ג"כ מלשון
 בנין אלא שהת"י הנוסף מקטין הבנין, באשר שאין היא עיקר הבנין אלא מנטרפת לבנין ואי אפשר בלעדה, כך מי
 שהוא בר שכל ומצונה להעמיק בענין ולהוציא חדשות בדברי תורה, נקרא בן מלשון מצונה, הוא ג"כ משורש בנין,
 שהוא מקשר דבר לדבר עד שנעשה מגדל הפורח בעולם החכמה, ומכונה בשם בני, גם בלי מדבר בעדו, אלא שם
 העלם נקרא כך ביו"ד הבא למשקל, וכמו פרי, ומוה ההוראה כתיב כ"פ בס' משלי בני, וכן בקהלת, ויותר מהמה
 בני הזהר, אשר בכלם יתפרש בני כמו נבון וחכם.

וכן ביחזקאל כ"א בשעה שצ"ר הנביא חרב נבוכדנצר כמה הוחדה ומורטה, אמר למש"ה הוחדה כ"כ למען טבוח
 טבח הרבה, והוסף או נשיש שבת בני מואסת כל עץ, פי' או מש"ה הוחדה כדי לשוש לבנינו בראותנו כח בני
 שהוא החלמייד חכם, מ"מ ילל מחרב הגדולה המשחתת כל עץ, כמו שראינו המרש והמסגר אלף כולם עושי מלחמה,
 ופירשו בספרי פ' האזינו עושי מלחמתה של תורה. וגם בדורו של נדקיהו סוף החורבן אי' בשמות רבה פכ"ד הלה

אונקלוס

תנג

בית פֶּרְעָה לְמִימְרֵי אֶתּוֹ אֲחִי יוֹסֵף וְשֹׁפֵר בְּעֵינַי פֶּרְעָה וּבְעֵינַי עֲבָדוּהִי: י' וְאָמַר
פֶּרְעָה לְיוֹסֵף אֵימָר לְאַחֲדָי דָּא עֵיבִידוּ טְעִינוּ ית בְּעִירְכּוֹן וְאִזְלוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא
דְּכַנְעָן: י" וְדָרְרוּ ית אֲבוּכּוֹן וְיִת אֲנֹשׁ בְּתִיכּוֹן וְאִיתוּ לְיָתִי וְאַתָּן לְכּוֹן ית טוֹב
אַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְתִיכְלוּן ית טוֹבָא דְּאַרְעָא: י" וְאַתָּן מִפְּקָד דָּא עֵיבִידוּ סְבוּ לְכּוֹן
מִאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עֲגִלָן לְמִפְּלִכּוֹן וְלְגִשְׁיכּוֹן וְתִמְלוּן ית אֲבוּכּוֹן וְתִיתוּן: כ' וְעֵינְכּוֹן
לֹא תַחֲוִים עַל מְגִיכּוֹן אֲרִי טוֹב כֹּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם דִּילְכּוֹן הוּא: כא וְעֲבָדוּ בֵּן
הַעֲמֵק דְּבַר

ישראל היה באמת מאכלי בהמה ולזה העם שראוי
לעבדים, וזהו מאמר פרעה, עלתו ורלונו שיקחו
את אביהם ואת אחיהם, היינו כל אשר להם כמ"ס
לעיל ז' א': ובאו א"י. לישראל בארץ מצרים
חמת רשותי ועבודתי: ואתנה לכם את טוב
וגוי. אושיבם על עבודתי במצור שצארץ מצרים:
(יט) ואתה צויתתה. אומך אני מוהי, שהרי
יוסף היה עובד את המלוכה, על כן אותו יכול
להזהיר מה שבחמו, היינו שלא ישלח תבואה, אבל
אינו יכול להכריח בזה אלא להביא טפס ונשיהם,
שאין יכולים לחיות בלי לחם, וזהו מאמרו עוד,
זאת עשו קחו לכם עגלות וגוי. זהו בהכרח
ובצווי: (ב) ועינכם וגוי. אם לא יבאו אלא הטף
ונשים, וישאירו כל כלי ביתם חמת יד עבדים
ושפחות, הלא צין כה יאצד הרבה עד שישונו
אחר הרעב, על זה אמר שלא יחשו לזה, כי טוב
וגוי. כל מעשה אומנות היותו שצארץ מצרים
לכם הוא. וקרונו לומר שילא מפרעה דבור שלא
הצין הוא ג"כ, שהכוונה בזה כי כל הטוב שבמצרים
הוא בשביל ישראל, שיהיה מושב יפה לבני ישראל,
כמ"ס צפ' צרת צין הצמרים וכי"ב לעיל ל"ז כ':
(כא) ויעשו בן בני ישראל. קצלו העגלות

(יז) טענו את בעירכם. מלשון מטועני חרב
(ישעיה י"ד י"ט), וכ"כ הראצ"ע, אבל לא כמו
שהצין שהוא מלשון משא, אלא מלשון דקירה, כי
דרך החמור לילך פסיעות מדודות, וכדי למהר
הילוכו דוקרים אותו במחט ובמרצע וכדומה, וזהו
הפ"י כאן טענו את בעירכם, וכן הוא צפ"י הטור
עה"ט: (יח) וקחו את אביכם וגוי. מאמר
פרעה אינו מקודר ללאורה, והכי מיבטי למימר
זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפסם
ונשיכם וקחו את אביכם ואת צמרים וצואו אלי
ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים, וגם לשון ואתה
צויתתה אינו מובן, והרמב"ן פירש שנתן לו רשות
ליקח עגלות, מדעתו מוסר יוסף כי אינו שולח
יד בהון המלך, ואין נראה לשון צויתתה כן, וגם
הרי יוסף שלא לאצו יותר ממה שהרשה פרעה.
אלא כך הענין פרעה רצה שיבואו בני ישראל חמת
רשותו וישתקעו במצרים, אבל לא היה יכול
להכריחם ע"ז שהרי אינם מצני ארצו, אבל זה
היה יכול להכריחם שלא ישלחו תבואה לארץ כנען,
וע"כ יבאו המה למצרים על משך שני הרעב,
ויהיו עבדיהם וכל אשר להם בארץ ישראל עד
שישונו גם המה לאחר הרעב, וכבר ביארנו שצארץ

הרחב דבר

הגמלו זאת עם נבל ולא חכם בדורו של ירמיהו הכתוב מדבר, עם נבל שעשו נבלות כו' למה שלא היו חכמים, הרי
דחיימי נשחירו, ולא שני"י היה אהב חכמי תורה, אלא שזכות חרבה של תורה הגין עליהם. וכך היה צרבת שני
שנלו חכמי יבנה חמת יד רבן יוחנן בן זכאי, הרי בזה שהחרב הוחדה כ"כ יש לנו לשוש לראות כמה גדול שבט בני
הוא התלמיד חכם שמואסת כל עך. ומסיים המקרא כי נתן, כמה גדול חרבן החרב, ומה אם שבט מואסת לא יהיה,
פ"י ומה יהא אם באותו עיר לא יהיה תלמיד חכם שנקרא שבט מואסת. וע"ז המלילה שידוע היה צפ"י חז"ל שהת"ח
מכונה בשם בני, א"י צב"ר שרי טרפון אמר לתלמידיו כשלא נראה לו איזה דבר עיוני בדברי תורה לא יקד בני
עמכם, פ"י דת"ח לא יסכימו לירד להעמקה זו, וע' להלן מ"ט ט'.
ובזה אנו מציינים דחכמת חילוניות מכונה בשם צנות, באשר אינם עיקר בנין העולם אלא מנטרפות
להרחיב בנין התורה לכמה משפטי התורה, והיינו דכמיז במהלים מ"ה צנות מלכים ציקרוסין נצבה שגל
לימיק, ופ"י חז"ל בריש מס' ר"ה דקא"י על שוקדי התורה באהבה עזה, ואלו שהגיעו לכך התורה מסייעת להם

ובעיני
אחיד
ארצה
אלי
חלב
אארץ
את
ליכם
שוכן

ואינו יודע
ועצ הוא:
וא:

וממה להם
יבלי ספק
ה ליוסף,
יוסף (א):

וקול נשמע
לצד מיקרי
כמו בלשון
י"כ מלשון
ה, קך מי
ורש בנין,
אלא שם
ל מהמה

ען טבות
וכח בני
מלחמה,
יד הלה

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי פִּרְעֹה
וַיִּתֵּן לָהֶם צֶדֶה לְדַרְדָּךְ: כב לְכֹלֵם נָתַן לְאִישׁ חֵלְפוֹת
שְׂמֹלֶת וּלְבַנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמִשׁ
חֲלֻפֹת שְׂמֹלֶת: כג וּלְאֲבִיו שָׁלַח בְּזֹאת עֲשָׂרָה
חֲמֹרִים נְשָׂאִים מְטוֹב מִצָּרִים וְעָשָׂר אֶתְנֵת נְשֵׂאת
בָּר וְלַחֵם וּמְזֹן לְאֲבִיו לְדַרְדָּךְ: כד וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶחָיו
וַיֵּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדַרְדָּךְ: כה וַיַּעֲלוּ
מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:
כו וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשְׁלַ
בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּפֵּג לָבֹו כִּי לֹא־הָאֱמִין לָהֶם:
כז וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל־דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר
אֵלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת־הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת

תנ"ך (כב) ולבנימין נתן שלש מאות. מגילה עז. (כג) ולאביו שלח. שם: (כד) אל תרגזו. חגיגה י: רש"י

(כג) שלח בזאת. כחשבון הזה. ומהו החשבון עשרה חמורים וגו'. (כד) ראונו שמלת כואת המיומרת וזכ"ף הדמיון מורה על כי מעולם לא שלח לו עשרה חמורים וי' חמונות רק הכי קאמר קרא ולאביו שלח בעגלות כואת וגו' כלומר כחשבון הזה שהוא משא י' חמורים וי' חמונות. והשתא אחי שפיר דלא מנינו נכתב אלא וירא את העגלות ולא שום חמורים וחמונות וק"ל. בשם הגאון מהר"ל: העמק דבר

והכינו ענמם לבא למצרים, אבל לא לחלוטין כמו שאמרו אחר כך כי אין מרעה וגו', כמו שיבואר שמה, אבל על פי הדבור היו חנוסים להשתקע במצרים כאשר יבואר: עגלות על פי פרעה. הודיע להם שאזהרת פרעה הוא לבא עכ"פ על משך שני הרעב, כל מי שנלך למאכל לחם, כי לא ישלחו תבואה לשם. והוכרח יוסף להודיעם, כי חשש שמא לא ירצה יעקב ליסע, אבל המה לא

הרחב דבר

להבין ולהשכיל בחכמות אחרות כדי לעמוד על דברי תורה בעניינים הנדרשים לזה, והוא דקאמר בנות מלכים המה חכמות מלכי אר"ע ביקרותיה, המה מייקרים אותך, דמי שהוא חכם בתורה וממנה משיג חכמות חילוניות הוא החמורה מחייקר בעיני חכמי אר"ע. וכך היו אחי יוסף שהיו באמת חכמים מזה שעמדו על עיון התורה, והוא ראוי בנות ויאשרוהו, אלו השבטים, ששמחו בהם בית פרעה שהבינו שהמה חכמים כמו יוסף: